

GÜLÇİN GÜLAN

La Scala'ya tırmanan diva

Klasik müzik dünyamızı aydınlatan, aralarında Cemal Reşit Rey, Necil Kâzım Akses, İlhan Usmanbaş gibi bestecilerimizin biyografilerinin de olduğu 25 kitabın yazarı Evin İlyasoğlu'nun Borusan Kültür Sanat ve Yapı Kredi Yayınları işbirliğiyle çıkan, "Ben Leyla Gencer - La Diva Turca" adlı yapıtı raflardaki yerini aldı.

İlyasoğlu, bu son biyografi kitabında 20. yüzyılın muhteşem sopranolarından biri olarak tarihe geçen Leyla Gencer'in, 10 Ekim 1919'da Türkiye'de başlayan ve 10 Mayıs 2008'de İtalya'da sona eren yaşamını araştırmacı, müzik yazarı titizliğiyle 13 bölümde ortaya koyuyor. "Ayla'yı Dinler misiniz?" kitabı gibi bu kadın karakteri de kızı Ekin'e ithaf ediyor.

Sahneye çıktığı anda izleyicisini avucunun içine alan Leyla Gencer'in iç sesini **Kitapta** duyuyor, müthiş enerjisini, tutkusunu, kültürünü, besteciye saygısını, vakur ve dimdik duruşunu onun ifadesiyle okuyoruz.

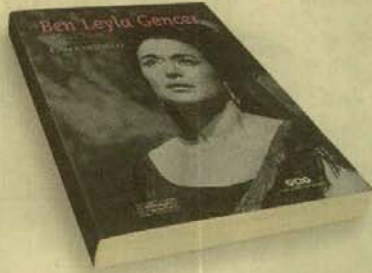
İlyasoğlu ise, büyük hayranlığın ifade ederken bile nesnel, pek çok yazılı sözlü kaynaktan edindiği sağlam bilgilere dayanıyor. **Opera bilgisi olmayan okurun bile Leyla Gencer'i tanımasına imkân veren, heyecan ve merak uyandırarak şu gibi akan kitap**, gerekli ansiklopedik bilgiyi ya içeride pembe kutularda ya da ekler bölümünde veriyor.

Kitabın özellikle "Karaktere Bürünmek" ve "Bilinmeyen Operaların Keşfi" bölümleri, bu **sanatı** başarıyla icra etmek isteyen her şancı ve opera tutkunu izleyici için büyük dersler içeriyor. Bu iki bölümde, geleneğin çok iyi bilinip takip edildiği operanın altın çağında yaşamış, büyük şefler eşliğinde yetmiş üç rolün her birini kendine özgü, o operanın dönemine, üslubuna yakışır bir kişilik yaratarak söylemiş olan primadonna Leyla Gencer'in eşsiz birikimi, "Opera **sanatçısı yeni bir** eseri çalışmaya koyulduğunda... Ben Leyla Gencer, yorumdaki çeşitli teferruat ile opera dünyasındaki farkımı, gücümü ispat ediyordum... Doğru repertuarı seçmek bir operacı için en mühim hususiyetlerden biridir... Bana bunu Maestro Serafin öğretmişti. Oysa şimdi şancımın repertuarını bağlı olduğu ajanlar seçiyor" diye başlayarak çağlayan gibi okura akıyor.

Leyla Gencer ve Evin İlyasoğlu...

İlyasoğlu, "Leyla hanım 1950'lerde opera kültürü olmayan bir ülkeden çıkıp, bu kültürle evrilmiş bir ülkenin, İtalya'nın ortasında kendini ispat etmek için verdiği mücadelelerle, tam yirmi beş yıl boyunca operanın mabedi sayılan La Scala'nın primadonna'sı oldu ve ölümüyle noktalanmış yirmi beş yıl boyunca da La Scala Akademisi'nde hocalık yaptı. Geride bıraktığı büyük mirasın içinde, 1995'te Aydın Gün ile birlikte **Yapı Kredi Kültür Sanat**

Leyla hanım 1950'lerde opera kültürü olmayan bir ülkeden çıkıp bu kültürle evrilmiş bir ülkenin, İtalya'nın ortasında kendini ispat etmek için verdiği mücadeleler sonucunda tam yirmi beş yıl boyunca operanın mabedi sayılan La Scala'nın primadonna'sı oldu.

desteğiyle başlattıkları, bugün ise bütün mirasını bıraktığı İstanbul Kültür Sanat Vakfı şemsiyesi altında ve Borusan desteğiyle devam eden 'Leyla Gencer Şan Yarışması' da bulunuyor" diyor.

Kitapta adı geçen, aralarında İtalyanca ilk baskısı 1986'da çıkan "Romanzo vero di una primadonna" kitabının yazarı ve yakın dostu Franca Cella, uzun yıllar birlikte çalıştığı korrepitörü piyanist Lorenzo Arruga, ilk baskısı 1996'da yapılan "Leyla Gencer - Tutkunun Romanı"nın yazarı Zeynep Oral ve La Scala Akademi yöneticisi Danielle Borniquez'in da olduğu her döneminin farklı tanıklarının ortak noktası, yaptığı iş ne olursa olsun kendisini adayın, çok çalışıp çalıştıran, mükemmelin peşinde olan "Leyla bir diva" idiyorumu. İlyasoğlu'nun "**Onun demir gibi iradesinden güc alarak yazdım**" dediği bu eser, Leyla hanımın büyük itinayla bizzat hazırlayıp İKS V'ye emanet ettiği dosyalar, pek çok tanıtım, belge, birçok kayıt incelenerek, onun İtalya'da ilk ayak bastığı Napoli San Carlo gibi opera evlerinden itibaren izi sürülerek ve söyleşiler yapılarak iki yıla yakın bir sürede ortaya çıkıyor.

Yazar bütün bu süreçte onu en heyecanlandıran ne olduğunu ise şu sözlerle anlatıyor:

"Beni heyecanlandıran, birinci tekil anlatımı, girişteki Prolog ve sondaki Epilog fikrini bulmuş olmam oldu. Leyla hanım kendisi biz okurlarla doğrudan konuşuyor, aradaki anlatıcı (yazar), ben çekiliyorum. Daha doğal, sıcak bir anlatım. Ama baştan sona bunu kullanamazdım.

Özellikle prologdaki ölüm yatağı sahnesinde, ölümlerim arasında kalan, geçmişe gidip geldiği bir süreci kendi anlatıyor. Ona 'Ölümden mi korkuyorsun, sen Lady Macbeth'sin, güçlü kraliçeleri oynamış kadınsın' dendiğinde 'ama bu başka bir şey' diyebiliyor. **Prolog bir yerde işin sonu, ama o sırada çocukluğuna kadar uzanan bir hayaller zinciri oluşuyor.**

Daha sonra ben yazar-anlatıcı olarak giriyorum, böyle bir o, bir ben ve bir de kutulardaki tamamı objektif bilgilerle **kitap** ilerliyor. Epilog ise onun küllerini Dolmabahçe'nin öknünde denize döktükten sonra, teknenin Kuruçeşme'ye, kalktığı yere tekrar yanaşmasıyla başlıyor. Yavaşta aralarında benim de olduğum teknedekiler birbirlerine sarılıp hüznün içinde dağılıyorlar. İşte onların dağılması sırasında Leyla hanımın fantastik anlatımı başlıyor:

Deniz kenarına oturmuş, Norma operasını murıldanan bir genç kıza hayat dersi veriyor. Bir hayat muhasebesi gibi. Bence Leyla hanımın karakteri burada daha iyi ortaya çıkıyor. Prolog ile Epilog arasında zaten kitabın ana çatısı akıp gidiyor."

Ben Leyla Gencer - La Diva Turca kitabı, sesiyle ve dramatik gücüyle iz bırakan bu mağrur **sanatçının** yaşamını ve **sanatını** ortaya koyarken, keman virtüozu Isaac Stern'in; "Müziğin hizmetine girmek bir meslek edinmek değil, bir yaşam biçimidir." sözünün hem Leyla Gencer hem de onu müzik tarihinde doğru bir yere oturtmak için emek veren İlyasoğlu için geçerli olduğunu düşündürüyor.

BEN LEYLA GENCER - LA DIVA TURCA, Evin İlyasoğlu, **Yapı Kredi Yayınları**, 352 s.